1940 ий
15
СЕНТЯБРЬ
№ 83 (696)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ӱрвезе коммунист

ВЛКСМ
Маробком
ден
Йошкар-
Ола
Горком
орган

КУГУ КУАНЫМАШАН КЕЧЕ

Таче, Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотыш кайшаш ийготан пиалан советский молодежь кумыл нӧлтын, кугу куанымаш дене призывной пунктлашке толеш. Тиде кечым молодежь гына огыл, пӱтынь Советский Союзысо шемер калык йывыртен, куанен вучен. Тиде кече —сталинский эпохышто коммунистический да патриотизм духеш воспитатлалтше молодежьлан эн кугу куанымашан кече, кугу пайрем.

Сталинский Конституцийын кечыже йымалне кушшо пиалан молодежьын шонымашыже икте веле: шке йӧратыме элын эн ӱшанле воинже, нимо деч лӱддымӧ патриотшо лияш, тудын чыла рубежше-шамычым шке шинча сортала аралаш.

„**Пашазе-Кресаньык Йошкар Армийыште воинский служба** — **СССР-ысе граждан-шамычын почетный обязанностьышт**"—манын Сталинский Конституцийын 133 статьяштыже каласалтын. Тиде почетный обязанностьым шуктышаш верч молодежь уло кумылжо дене тырша, тидлан тудо шкенжын чыла моштымашыжым, вийжым, да кӱлеш лийме жапыште илышыжымат ок чамане.

Тений молодежь Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотыш, кодшо ий дене тангастарымаште, путырак сайын ямдылалт кая.

Молодежь шкенжын Йошкар Армийыш каймашыжым стахановский паша дене чапландара. Предприятийлаште, машинно-тракторный станцийлаште, колхозлаште пашам ыштыше призывник-шамыч коклаште ударник, стахановец-шамыч шукын улыт. Теве Медведевский МТС-ысе стахановец-тракторист Суворов ден Егоров йолташ-мыт икияшым ӱдымаште паша нормыштым 270 процент марте теменыт, пашам кӱкшӧ качество дене ыштеныт. Армийыш эн сай енг-шамыч, оласе да ялласе активист-шамыч, общественно-политический пашаште чапле опытым налше-шамыч каят. Призывник-шамыч коклаште 60 процент чоло коммунист да комсомолец-шамыч улыт, 54 призывник шемер депутат-шамычын местный Советлашке сайлалтыныт.

Ончыкылык воин-шамыч коклаште ик неграмотныят уке. Армийыш советский интеллигенцийын чапле отрядше кая. Призывник-шамыч коклаште шукыжо средний да технический образованийым налыныт.

Боевой подготовкым виянгдыме нерген СССР Оборона Нарком Советский Союзын Маршал Тимошенко йолташын указанийжым ушыш налын, самырык енгшамыч шкеныштым закалитлашлан, первоначальный военный эанийым тунемашлан шуко тыршеныт. Тений значкист-шамыч шукын улыт. Призывник-шамычын 60 процент чоло — ворошиловский стрелок-шамыч. Призыватлалтшаш контингентын пелыже наре ГТО значоклан нормым сдатлен, 90 процентше противовоздушный ден противохимический правилым тунемын. 88, 7 процентше ГСО значоклан нормым сдатлен. Самырык енг коклаште 3—4 оборонный значокан - шамыч пеш шукын улыт. Пилот, парашютист, шофер, мотоциклист да моло военный специалист-шамычым ятырак ямдылыме.

Молодежь шкенжын эн чапле шонымашыжым, чувствыжым райвоенкоматлашке колтымо йодмашлаштыже моткочак сайын ончыктен. Нине йодмашыште самырык патриот - шамыч Йошкар Армийыш досрочно зачислятлаш пенгыдынак йодыныт.

Суслонгерский лесхозысо призывник И. Ф. Тиминов йолташ тыге воза:

„Мыйым Йошкар Армийыш досрочно зачислятлаш ходатайствоватлем. Мый военный пашам моткоч йӧратем. Партийын, правительствын да великий Сталинын первый ӱжмашышт почешак родинам аралаш шогалаш да тушманым беспощадно кырен шалаташ ямде улам. Кӱлеш лиеш гын, коммунизмын великий пашажлан шке илышемым ом чамане. Мыйын шонымашем удовлетворитлаш военкомат деч эше ик гана йодам."

Тыгай йодмаш-шамыч военкоматлашке шӱдӧ дене пуреныт. Самырык патриот-шамыч чыланат шкенан великий родинан рубежше-шамычым аралаш кумыл нӧлтын, кугу куанымаш дене каят. Ленин—Сталин партийын пашажлан мучашдымын шумешке преданный улыт.

Средний образованийым налше комсомолец-призывник-шамыч (шола гыч пурлашке): Г. А. Соловьев, А. А. Долгонов, Л. И. Булатов, А. С. Шариков, Г. М. Егошин, В. С. Старостин, А. Р. Мосунов, В. П. Волков да А. В. Безденежных йолташ-шамыч.

фото М. Чуршуковын.

Юринский животновод-шамычын обращенийыштым обсуждатлат

Юринский район „Красное Знамя" колхозысо колхозник-шамыч животноводство планым темаш, фермым угыч организоватлен комплектоватлаш, колхозышто кормым ситышын ямдылаш манын Марийский республикысе колхозник-шамыч деке обратитлалтыныт. Кызыт Кузнецовский сельсоветысе (Ново-Тор'яльский район) колхоз-шамыч нунын обращенийыштым практически шуктышаш верч кучедалыт.

„У вий" колхозышто план почеш 2 фермым (МТФ, СТФ) организоватлаш кӱлеш ыле гын, кызыт угыч кум фермым (птицеводческий, коневодческий да овцеводческий) организоватлыме.

Колхоз телылан 20 тонн олмеш 26 тонн силосым да веточный кормым утыж дене ямдылен.

Тугак „Чолга шӱдыр" да „Трактор" колхозлаште ферма-шамычым комплектоватлен, кормым план деч утыжым ямдылыме. Кузнецовский сельсовет мучко 13 колхозлаште 13 молочно-товарный фермым, 5 свино-товарный фермым, 9 овце-товарный да 6 птице-товарный фермым организоватлыме. Сельсоветысе чыла колхозысо ферма-шамычым комплектоватленыт да телылан сайын ямдылалтыт.

П. Яшметов.

ОНЧЫЛ ТРАКТОРНЫЙ БРИГАДА

Ново-Тор'ял. (Телефон дене). Ново-Тор'яльский машинно-тракторный станцийысе бригада-шамыч кокла гыч 12 номеран тракторный бригада ик ончыл бригадылан шотлалтеш.

Тракторный бригадын бригадирже М. Лебедев йолташ шке бригадыштыже социалистический соревнований ден стахановский движенийым, массово-политический пашам кумдан шарен, ончыл бригадышке луктын. Тудын бригадыже икияшлан 494 гектарым, парлан 784 гектарым да 697 гектарым кокияшлан куралын. Кылмаш куралме планым тиде кечылашке тема. Кенгеж паша планым тиде бригада 13 сентябрьлан 101 процентыш шуктен.

А. Ельмокеев.

Сай качестван продукций верч

Юрино. (Телефон дене). Марийский кожевенный трестыште СССР Верховный Совет Президиумын 26 июньысо Указше деч вара труд производительность да ыштен лукмо продукцийын качествыжат ятырак саемын.

Передольщик М. Кочетов йолташ паша нормым сай качество дене кажне кечын 113 процент гыч 188 процент марте темен шога. Тыгак раскройщик А. Колонкин—116—142 процент, рукавишник А. Ермакова 120 процент марте нормым темат.

Глазырин.

Ял озанлык пашам образцово эртарен

Куршенер. (Телефон дене). Колхозник-шамыч коклаште трудовой дисциплиным пенгыдемдымаш, уборка жапыште паша нормым темышылан кок пачаш трудодням тӱлымаш—ял озанлык пашам кӱчык жапыште сай качество дене пытарымаште ик кугу йӧн лийныт.

Ново-Тор'яльский районысо „Толман ушем" колхоз (председательже И. Чемоданов йолташ) тиде условийым тӱрыс илышыш пуртен толмыж дене тенийсе шурно погымашым эн кӱчык жапыште пытарен. Государствылан кинде сдатлышаш планым тӱрыс темен.

Ял озанлык пашам образцово эртарымылан тиде колхозым республиканский почетный онгашке пуртымо.

„Толман ушем" колхоз финансовый планым темыштат сельсоветысе ончыл верым налын шога. Таче кечылан 70 процентлан финансовый планым темен.

Тиде колхоз деч сельсоветысе моло колхоз-шамычлан примерным налман.

А. Ягодаров.

Куралмашым виянгденыт

Сотнур район „Москва" колхоз (Корамасский сельсовет) кылмаш куралмашым сайын организоватлен. Пытартыш кечылаште гына 30 гектарым куралыныт. Тыгак отыл луштлымашым тӱнгалме.

И. Иванов.

42

Призывник-шамычлан шокшо комсомольский салам!

ИЗАК-ШОЛЯК ПАТРИОТ-ШАМЫЧ

Евстафий Прокофьевич Илюшкин 1916 ийыште шочын. Тудо Илюшкин Григорийын эн кугу эргыже. Михаил ден Виктор Илюшкин - шамыч Евстафийын шольышт улыт. Нуным Ленинско-Сталинский комсомол воспитатлен куштен.

Евстафий Илюшкин начальный школым, а Михаил ден Виктор средний школым тунем лектыныт. Нунын нерген ачашт ойла:

— Мыйын эргым-шамыч лўддымо, пенгыде натуран, ойым колыштшо улыт.

Евстафий армийыш каймыже годым ачажлан родина верч, партий верч честнын служитлаш мутым пуэн. Тудо шке мутшым честь дене шукта. Е. П. Илюшкин йолташ пограничник, финский белогвардейщина ваштареш кучедалме фронтышто командованийын боевой заданийже-шамычым успешно шуктымылан да тидын годым отвага ден мужеством ончыктымылан „Красное Знамя" орден дене наградитлалтын.

Михаил Илюшкин—армийыште политрук, боевой ден политический подготовкышто отличник. Командованийын приказшым чаплын шуктен толмылан ятыр гана благодарность ден подаркым налын. Викторат полковой школышто отличник улеш.

Орденоносец Е. П. Илюшкин йолташ Еласовский районысо призывник-шамычлан „Большевик корны" районный газета гоч письмам возен. Тудо призывник-шамычым очередной призывым образцово вашлияш ўжын. Призывлан чаплын ямдылалт шушо,

Орденоносец Е. П. Илюшкин йолташ.

таза кап-кылан призывник-шамыч Илюшкин йолташын ўжмыжым шуктен, тачеЕласовский районысо призывной пунктыш толыт.

Виловатовский сельсоветысе „Челюскин" колхоз изак-шоляк патриот-шамыч дене гордитла. Колхоз пелен комсомольский организаций патриот - шамыч деч чўчкыдын письмам налеш.

Отчетно-сайлымаш погынымаш годым комсомольский организацийын секретарьже Ямолкин йолташ каласен:

— Изак-шоляк Илюшкин-шамыч родинан, партийын да лично Сталин йолташын кўштымыштым образцово шукташ кеч кунамат ямде улыт.

Ф. Сидук.

„Краснофлотец лийнем"

Военком деке лапкатарак капан, кумда вачан рвезе пурен шогале. Тудо ормалгенрак ўстел деке лишемат, военком велыш пелештыш:

— Военком йолташ! Мый тендан деке йодмаш дене толынам.

— Мо нерген, ойло,—пелештыш военком.

— Мый ЛКСМУ лўмеш береговой оборона Военно-Морской училищыш тунемаш кайнем. Призыв шудеак курсантлан за ислятлаш йодам.

„... Краснофлотец лўмем честно оправдатлаш, трудовой калыкын пашаже верч пытартыш вўр чўчалтышем марте кучедалаш тўналам,- манын, тендам ўшандарем".

Чын, Каховский йолташ краснофлотец лўмжым оправдатлаш тўналеш. Тудо Ленинско-Сталинский комсомолын воспитанникше 79 номеран машинно-дорожный отрядыште техниклан ышта. Пашашке кеч кунамат честно да уло кумылжо дене относитла. Призывланат шукертсек ямдылалтын. Оборонный значок-шамычлан нормым сдатлен, шке теоретический шинчымашыжым эреак нолтен шоген.

И. Литвин.

Производство деч кўрылтде летный паша дене овладеватлыше призывник Н. П. Грязин йолташ.

Фото М. Чуршуковын.

Руководствыш у енг-шамыч толыт

Комсомольский организацийлаште эртыше отчетно-сайлымаш погынымашлаште комсомолец-шамыч Ленин—Сталин партийлан мучашыш шумеш преданный улшо, пашаште стахановец ден ударник-шамычым руководствыш сайлат.

Горно-Марийский район Троицко-Посадский сельсоветысе Сталин лўмеш колхоз пеленсе первичный комсомольский организацийыште секретарьлан Осипов йолташ сайлалтын. Тудо колхозышто апшатлан ышта, шке пашажым честно ыштен шога.

Орденоносный „Смена" колхоз пеленсе комсомольский организацийын секретарьжылан колхозын знатный енже Валентина Владимировна Забродина йолташ сайлалтын.

Район мучко первичный организаций-шамычын секретарьыштлан 90 процент утла 20 ияш деч изи ийготан рвезе ден ўдыр-шамычым сайлыме. Нуно чыланат шке ончыланышт кугу да почетный задача-шамычым шынденыт—ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже-шамычым илышыш тўрыс пурташ, ВЛКСМ ЦК-н пунчалже-шамычым шукташ, комсомольский пашашке кумда активым шупшаш.

Кок кече гыч комсомолын районный конференцийже почылтеш. Самырык делегат-шамыч критика ден самокритикым кумдан шарен, ВЛКСМ райком составыш Ленинско-Сталинский комсомолын эн сай енже-шамычым ойыраш тўналыт.

Ем. Моисеев.

Отчетно-сайлымаш погынымаш-шамыч деч вара

Первичный комсомольский организацийлаште отчетно - сайлымаш погынымаш-шамыч пытеныт. Руководствышко угыч сайлыме комсомолец - шамыч кугу желаний дене пашашке пижыныт. Тидым Йошкар-Олинский районысо ятыр первичный комсомольский организацийын паша гыч рашак ужаш лиеш.

Теве „Искра Ленина" колхозысо комсомольский организаций отчетный периодыштю ик енланат кушкын огыл ыле, пашам план деч посна ыштеныт. Комсомольский организацийын угыч сайлалтше секретарьже Захаров йолташ первый кече гычак несоюзный молодежь дене кугу пашам ышташ тўналын. Кўчык жапыште 4 енгым комсомолышко пуртымо. Пашам план почеш ышта.

„Первая Пятилетка" колхозысо комсомольский организацийын тошто секретарьже Халтурин йолташ, комсомол радамышке пурташлан шуко молодежь лийын гынат, ик енгымат пуртен огыл, членский взнос оксам тений ик кўмылымат сберкассышке сдатлен огыл ыле. Угыч сайлыме секретарь Зимин йолташ несоюзный молодежым комсомол радамышке шупшашлан программа ден уставым умылтара.

Йытыным погат

Ронгинский районысо ятыр колхоз-шамыч кўкшо качестван йытын продукцийым государствылан сдатлышаш верч тыршат.

„Вторая Пятилетка", „10 лет МАО" да „Пятилетку—в 4 года" колхозлаште шарыме йытын трестам виян погаш тўналыныт. „10 лет МАО" колхоз 10 сентябрьыште 9 центнер йытын трестам государствылан сдатлен.

Н. Баранов.

Сталинский авиацийын соколжо лиеш

Мемнан советский молодежь уло кумылжо дене йоратен, военный специальностьым налаш тырша. Садланак молодежь кокла гыч шукыжо Йошкар Армий радамыш ончылгоч каяшлан республиканский Военкоматыш йодмашым пуэныт.

Теве „Уэмдыше" колхозын (Йошкар-Олинский район) Н. Таланцеват йодмашым пуэн. Тудо Ната Бабушкина лўмеш аэроклубышто тунем лектын. Шке йодмаштыже Таланцев йолташ тыге воза:

„Мый сталинский эпохын авиацийын гордый соколжо лияш ямде улам. Шкенан йоратыме социалистический родинашкына пураш тоўшшо кеч могай тушманымат кырен шалаташ, партий ден правительствын заданийыштым шукташлан уло энергием пуэм. Садлан мый ўшандаренак йодам: мыйым Йошкар Армийыш ончылгочак зачислятлыза".

Тиде ўшандарымашыжым Таланцев йолташ честь дене шукташ тўналеш.

Борис Эчей.

Призывник стахановец-шамыч

„Москва" колхозышто (Корамасский сельсовет) 6 призывник чыланат колхозный производствышто стахановец, ударник-шамыч радамыш лектыныт.

Теве 1921 ийыште шочшо призывник П. И. Иванов йолташ 240 утла трудоденьым ыштен, чыла колхозный пашашат активно участвоватлен. Пытартыш жапыште бригадирлан ышта.

Призывник П. Евдокимов йолташ колхозышто апшат, пашам сайын ышта. Тудат тений 250 трудодень утла ыштен. Ныл оборонный значоклан нормым сдатлен. Шкенжын политический шинчымашыжым нолтен шога.

Тыгак призывник-шамыч М. Гаврилов, И. Егоров, В. Кондратьев да молат призывлан сайын ямдылалтыныт.

И. Иванов.

БУГ ВОКТЕНЕ

Кўншо форт ўмбалне
Винтовным кучен,
Ончем Буг ўмбаке,
Тангемым шарнем.
Пўртўсын куатшым
Ончем йырымваш:
Кия кумда олын.
Йоргыктя памаш.
Аршаш гай пеледыш
Сöралын кушкеш.
Гранит гай серым
Энгер вўд мушкеш.
Онча чевер нече,
Пўртўсым вўчна.
Пушенге ужарге,
Юж дене пўшна,
Пўртўсын сöралжым
Ончен шер ок тем.
Но шочмо ялемым
Эрвак шарнем.

1940 ий. **Кл. Березин.**

ПАРТИЗАНЫН ШЎГАРЖЕ

Ял дечын тораште,
Корем сер ўмбалне
Шога ик тумо шкетын йöршеш,
Йырвашке пеледыш—
Млапдын леведыш,
Шўметым тарватыше моторын
кушкеш.

Кеч теле лиялже,
Кеч шошо толалже,
Кенгеж семын тыште лынг калык
коштеш.

Кошкен огыл тумо,
Огеш кошко тудо,—
Тыгак моткоч шуко илаш тўналеш.
Эрдене лекталын,
Эр кечым ончалын,
Кувай тояж дене тумо дек нушкеш.
Пеледыш букет гане
Изи шўжаремже
Изаш дене пырля тушкак ошкылеш.
Эрык верчын кредалмым,
Илышнаже пеледалмым,
Тиде тумо эре шарныкта.
Партизан Николайым—
Орденан сай тангым
Кум ий ончыч тыжан тойышна.

В. Федоров.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

Каем мый флотыш вич ийлан...

Пеш йӧратем мый тиде верым—
Сар шӱшпыкан Шем‘ер кожлам.
Но мыйым шарне. Код, чеверын,
Код мурешем тый кужылан.

Кӱтӱм кӱтен, мурен да модын,
Мый тыште ятыр коштынам:
Толнам эр кече лекме годым,
А кас лиймеке, каенам.

Вет кажне олык да пушеҥге
Мылам раш палыме—чыла:
Ер пундаште—нуж, шереҥге,
Оланге, нюкто—кол влак;

Кожлаште—рывыж, ур, сопсыреҥге,
Шем сузо, кӱдыр, луй, маска;
Нурлаште—шож, уржа, пареҥге;
А олыкышто—сай саска...

Ужар посто гай олык мучко
Колхозын волыкышо-влакат,
Эр кече лекме годым шукын
Шарлен, вер шӧрым сылнештат.

Тунамже мыйын лекте муро,
Лупшаҥше олык гоч йонген,
Ший оҥгыр йӱкла ялыш пурыш
Мемнан поянлыкна нерген.

Ялнам коден, каем умбаке:
Каем мый флотыш вич ийлан,
Кумда да келге вӱд ӱмбаке—
Винтовкым налын шогалам.

О, куандарше кожлам, чеверын!
Кодаш перна мылам тендам:
Тумер рошам, ужар куэрым
Да олык дене Шем‘ернам.

Йӧратымем, тыят чеверын!
Кодаш перна вет тыйымат.
Ачий, авий, кодса чеверын,
Уэш ужмешке чыланат!

Осмин Йыван.

Лирика

Ончен тыйын ваке шерем огеш тем,
Капет омыж гае, йӱкет—шӱшпык сем.
Пашашке пижат гын, кӧранен ончат.
Колхозын эн чапле ӱдыржӧ улат.

Шара шинчат дене ончалын колтет гын,
Шула кажнын шӱмжӧ лач шошо лумла.
Лектат гын кушташ, куштыметым ончалын,
Чӱчкат чыланат тый денетше пырля.

А тый мыйын ваке шыман пеш ончалыч,
Шаре шинчат дене мӱндӱрчын пӱалыч.
Молан мыйын шӱмым арам пырткыктет?
Садак вес рвезым ала ойырет?

Шижам,
Гармонистым—вес качым ужмеке,
Шӱмет тыйын утыр да утыр пыртка.
О, Коля, Колюш—гармонист улмет дене
Таҥем мыйын тыйым моткочак мокта.

Молан гын тый, ӱдыр, коштат мый денемже?
Молан шинчашкем тыге тӱткын ончет?
Каем Йошкар Армийыш, лиеш пеленемже
Лач тыйын тӱсетше, пӧлӧк—картычкет.

Ты мутым колмек мо, шинчат йыр вӱд налын?
Шогет ончылнем тыге шып шӱлыкаҥын.
Шӱметым ом пале ала шойыштат,
Молан рвезе шӱмым тыге тый туржат?

О, ӱдыр, ончал-ян, мый кидым шуем,
Тылат шӱмбелем, йӧраталме таҥем.
„Улам мые тыйын" шыман пелештен,
Кидемым налат да тайнет оҥгышкем.

Семен Вишневский.

1940 ий.

Ошла прорабпункт

Лу ий ончыч тышке
Мые толынам,
Ужынам Ошлам да
Кугу пич чодрам.

Коштын тыште пире,
Кишке да маска;
Шагал шочын, кушкын
Эҥыж, мӧр, саска.

Оза семын илышт
Тыште янлык-влак,
Шорык ден ушкалым
Кочкыч чыланат...

Таче тиде верыш
Тольым адакат.
Кодын огыл тыште
Тоштын пушыжат.

Кечыгут заводшо
Тыште мӱгыра:
Шпалым да клепкым
Шуко ямдыла.

Колтат тиде шпалым
Пеш мӱндӱр верлаш,
Кумда кугу эллан
Рельс йымак шараш.

А клепкым вигак
Рыбный заводлаш—
Астраханьыш, Юлыш
Колтат тар ышташ.

Кӧ шонен мо тыште,
Кугу чодраеш,
Маска кушто коштын
Шпал завод лиеш?

Мемнан ден чодра
Ӱчашен пижаш
Тоштын огыл йӧршын,
Логалын чакнаш.

Вот садланак тыште
Койыт стройка-влак.
Детсад ден школа
Улытыс тыштак.

Магазин, пожарный,
Столовой ден клуб.
Кушко кошкен йомын
Чодрасе куп?

Шуйнен возын тӧр
Рельс пеш тура.
Шӱшкен поезд тольо
Шергылтен чодрам.

Маска ден сур пире
Чакнышт курымлан.
Оза ынде тыште—
Калык чылалан.

Паша муро дене
Йонго, тый, чодра!
Тыланет ме чапым
Гордо мурена!

Мако Майн.

Ошла прорабпункт,
1940 ий.

ШЫЖЕ

Толын шуын шыже пагыт
Кеҥеж кечым ваштален,
Тӱрлӧ тамле емыж-влакым
Мыланнаже пӧлӧклен.

Мый мотор улаҥше шыжым
Йывырталын вученам,
Тудын тамле емыж-влакшым
Кумыл нӧлтын кученам.

Йыр ончал, тый, керек кушко—
Идымлашке, панчалаш,
Шурно шочмо тӧр пасушко,—
Чыла вере сеҥымаш.

Шӧртньӧ пырче амбарлаште
Кӧвӧлалтын, темын шыҥ.
Чапле, сылне панчалаште
Тӱрлӧ емыж шочын лыҥ.

В. Степанов.

Морко, педучилище.

БОЕВОЙ ЭКИПАЖ

Модылдалын, икте весым ончылташ тӧчымӧ гай, пыл лаштык-шымыч каваште ийыт. Коклан-коклан ваш-ваш пижедылын, ик жаплан верыште кучалтын, вара адак угыч эртен каен, горизонтышто йомыт. Ӱлнӧ лыжга мардеж дене чодра вуй мутлана. Кумда плодородный пасушто кушкын шогалше уржа вуйлажым савалта. Кумда пасу ден чодра, кушто кызыт вольный колхозный паша шолеш, лач ик ий ожно лихорадочно танк-шамыч йӱк дене, лӱйкалымаш да снаряд пудештме йӱк дене чытыреныт. Тыште польский офицерский колонна советский танк йымалне пурак дене варнен. Тыште героический танковый экипаж правительственный заданийым шуктышаш верч мужественно кучедалын.

Чодра гыч шуйналт лекше изи коремыште шаланыше автобус киен.

Чыла тиде исторический верлам рвезе красноармеец-шамыч ӱмаште шыжым бой лийме нерген комиссар деч йодыштыныт.

— Йолташ-шамыч, у памятник деке каена, тушто ик боевой эпизодым тыланда ойлем, — пелештыш комиссар.

Польский фронтышто участвоватлыше комиссар Живов йолташ памятник деке эн ончыч миен, мемориальный оҥаште шӧртньӧ буква дене возымым йӱкын лудаш тӱҥале:

„Вечная память и слава красным танкистам, павшим смертью храбрых героев в борьбе за освобождение белорусского и украинского народов от гнета панской Польши, погибшим 20 сентября 1939 года".

— Вот тыге, йолташ-шамыч, — умбакыла ойла комиссар, — партий ден правительствын заданийым да Ворошилов йолташын приказшым шуктымо годым, Йошкар Армий польский границым вончымо мӧҥгӧ, нылымше кечеш тиде ялыште Мукин, Даговский да Ефимов йолташмыт героически коленыт.

* * *

Шыже юалге кече. Шыже мардеж чарныде пуа, пушеҥге вуйла гыч нарынчалге лышташ-шамычым кӱреш. Пылан.

Шыжым яраш кодшо пасу гоч кишке семын кадыргыл кайше корно дене шеҥгаланже йытыра кышам коден, кугу ора пуракым нӧлтен, бронированный машина ончык чымен. Машина шеҥгалне кинелше пурак ончыч йыр шарлен, кава эркын сур пыл фонеш йомын. Шыде танк лакылаште лык-лук лиеден, то ӧрдышкӧ корангыштын, то естественный але искусственный преградым сеҥен ончык каен.

Тиде танкым советский граждавин навгаен. Экипаж ик семын шӱлен: ончыктымо верыш миен шуаш да боевой задачым шукташ.

Корнын кок могырыштыжо пушеҥге, чашкер, ошемдыме кӱйшамыч, окопла ден авиационный бомба-шамыч деч кодшо шем лакыла коедат; верын-верын шалатылме мотоцикл, автомашина ден орва-шамыч кийылтыныт — шукерте огыл лийше бой кыша. Машина ончык да ончык чымен.

А местечка ончылно — пече, келге канава ден окоп-шамыч. Офицерский банда местечкым йыр авырен. Нунын ваштареш шогалше кресаньык-шамычым толен, оралдышкышт тулым чыкеныт, шкеныштым пуштедeныт. Йырваш пулемет да винтовка гыч лӱйкалымаш йонген. Местечка йӱлен.

— Ончык!

Машина гусеница-шамыч дене да мотор дене шурген ончык каен. Тудо кресаньык - шамычым офицер шамыч деч утараш вашкен.

— Скоростьым!

Танк ужар барьер гоч вончен, энгерым форсироватлен ончык лектын; йымалне пушкыдо мланде, куп... лакыш верештыш.

— Бойлан ямдылалташ! — Мукин командым пуэн.

— Есть!

Башенный стрелок орудийым бойлан ямдыла. Триплекс [1]) вошт прицелым налашлан онча. Кенета ончылно сайын маскироватлалтше окопа гыч офицерский пулемет тототлаш тӱҥале. Танкын бронированный оҥгышкыжо пуля-шамыч толын-толын тӱкнат, то рекошет дене тӧрштен каят, то тунамак шке вийыштым йомдарен камвозыт.

— Огонь!

Башня эркын савырна. Стрелок туран прицелым налеш, орудий гыч автоматически лӱялтеш. Снаряд окопым пурак дене леведеш.

Кажне секундышто поче-поче лӱймаш дене снаряд - шамычын пудештмышт южым эше чот да виян чытырыктеныт.

Танк лаке гыч лектын, офицерский пулеметный расчет-шамычым кумда гусеница дене да шкенжын нелӗ капше дене лаштыртылын, кресаньык-шамычым толымаш деч да зверски пуштедымаш деч утараш вашкен. Ялыш пурымек, черке гыч лӱйкалымашым ужын, Мукин командоватлыш:

— Снаряд!

Шикш лекме дене пырля черке вуй кумыкталте.

Поче-поче пудештмаш моторым шогалтен.

Офицерский банда йыр наступатлен. Мукин лончышко ончен, револьвер гыч икте почеш весым оптен.

— Командир йолташ, связь нарушатлалтын...— радистын йӱкшӧ башня гыч шоктыш.

— Мотор!.. Газым!..

Водитель ала мом кычалын, моторым заводитлаш тыршен. Но моторым заводитлаш лийын оҥгыл.

Башенный стрелок икте почеш вес пулеметный расчет-шамычым строй гыч луктеден.

— Мотор мӱгыра!—чарныдегеч лӱйкалме кокла гыч водительын йӱкшӧ шергылте. Но танк вер гыч тарванен кертын огыл. Офицер-шамыч танк деке маскироватлалт нушкын толыныт, граната-шамыч кылдыш дене гусеницым мучыштареныт.

Ик офицер лончышко револьвержым виктарен, янлык йӱк дене кычкырен:

— Сдаватлалтса!.. Уке гын... пуштына!

Бронированный пырдыж гоч лӱддымӧ патриот - шамычын йӱкышт шергылте:

— Большевик-шамыч огыт сдаватлалт!

— Ончык!

Но танк командым колыштын огыл, верыштак шоген.

Офицер - шамыч, танк ӱмбак бензинан олым дене пу комыля-шамычышке тулым пыжыктышыштла, эше ик гана сдаватлалташ кӱштеныт. Но вашмут икте гына лийын:

— Большевик - шамыч огыт сдаватлалт!

Танкист - шамычын пӱжалтше чурийышт танк кӧргышкӧ пурышо шем шикш дене амыргеныт. Шӱлаш нелӗ. Логарым шикш налеш. Чыташ лийдыме кокыртыш кокла гыч большевистский гимн шергылте:

... Вставай **п р о к л я т ь е м**
заклеймённый,
Весь мир голодных и рабов...

Кумдан да кумдан шарлыше шем шикш, эҥер вел гыч пуалше мардеж, бронированный пырдыж гоч шергылт лекше отважный танкист-шамычын йӱкыштым нангаеныт. „Интернационал" кумдан да кумдан шарлен:

... С интернационалом
Воспрянет род людской...

Ынде ик патриотын йӱкшӧ гына шоктен, тудыжат пытартышлан шыпланен.

Вараже ӱдрамаш ден рвезешамычын магырыме йӱкышт шоктен. Коклан-коклан гына лӱйкалымаш йӱк мӱгырен.

* * *

Пичкемышалтын. Бой визымыше шагатыш вончен. Чытен кертдымын местечка йӱлымашке вес боевой экипаж вашкен. Тудо у вий дене тушманым шалаген.

Тиманов Кавырля.

[1]) Ончымо лончыш шындыме шуко пачашан янда. Пуля верештеш гынат, тиде янда ок пудырго.

17 СЕНТЯБРЬ лӱмеш ФАБРИКЫШТЕ

Кодшо ийыште яндар сентябрь эрдене нуно олашке пуреныт. Пуракангше да кугу поход дене нойышо шамыч фабрикын кермыч зданийже деран привалеш шогалыныт. Пурак дене сурангше танк да автомашина-шамыч пушенгге укшла йымалан верангыныт. Красноармеец - шамыч вӱдым йӱыныт, гимнастеркышт гыч пуракым почкеныт да уремым ончаеныт, а нунын дек чыла изи уремла гычат калык тӱшка— рвезе, ӱдыр, изи йоча, ургызо, гимназистка да просто пашадыме - шамыч куржыныт.

Кум боецым да командирым завод капка деке йонгыдырак верыш ӱжыныт. Командирын шем петлицылаштыже изи бронзовый танк-шамыч йылгыжыныт. Командир скамейкышке шинчынат, воштылалын йодын:

— Ну, ӱдыр-шамыч, тендам мо интересоватла?

Тудо кечылаcе аптранышан, воштылтышан да кочо вопрос-шамыч шоктеныт.

„Советский Союзышто йоча-шамычым иметлаш лиеш мо? Тунемашлан кунар тӱлаш кӱлеш? Ӱдыршамыч тӱрвыштым чиялтат мо? Чыланат пашам налын кертыт мо?“

Ӱдыр шамычлан боец-шамыч колхоз, завод, университет, санаторий да пашазе клуб-шамыч нерген каласкаленыт. Мутланымаш шыпланаш тӱнгалмеке, ала кӧ йодык:

— А ме пашам ышташ тӱнгалына?

— Конечно! Шкендан заводдам пашашке колтыза да пашам ышташ тӱнгалза.

* * *

Фабрикын капкаже воктен самырык ӱдыр Ирина Кирилейса икмыняр кече коштын. Тиде зданий алят эре шучкатан ончен. Фабрика тӱргоч кайше да ыште енгшамычын шинчыме крепостьла койын. „Кызытат фабрикышке огыт нал гын?“— шонен ӱдыр. Бомба-шамыч дене шаланен да йӱлен пытыше шке комватшым, пошкудышто илыше туй аваже ден шӱжаржым шарналтен, да шинча йыржe вӱд налын.

Тидын годым фабрикыш пӧрням, кермычым, цементым шупшыктеныт. Цехым, сарайым, конторым ыштен шуктеныт. Вара ола мучко увер шарлен: фабрикышке у пашазе-шамычым налыт. Молодежь тӱшка дене пырля, кочо тамака пушак изи цехышке Кирилейсат пурен. Тудым тошто пашазе ӱдрамаш-шамыч дене пырля папиросым упаковатлаш шогалтеныт. Кум арня пичкемыш лукышто шыпак, палдырныде Кирилейса папирос - шамычым паковатлен да йырваш ончыштын. Дирекций ден пашазе комитет пашазешамычым кече еда стахановский пашашке ӱжыныт. Упаковщица-шамычын кечаш нормышт—60 тӱжем папиросым паковатлат улмаш. Тошто пашазе ӱдрамаш-шамыч 60 тӱжемым паковатленыт.

Ик гана Кирилейсам у директор шке декыже ӱжыктен.

— Ирина йолташ, нормым темеда?

— Туге.

— А, ойлыза: 60 тӱжем деч утла паковатлаш лиеш?

— Ом пале,—ӱдыр ӧрыкрак ӱлыкырак ончалын. Вара тудо кинел шогалынат, омсам чакырак петырен да пелештен:

— Аралаш тӱнгалыда гын, утыж дене темаш тӱнгалам.

— Аралаш тӱнгалыда?

— Ну да, уке гын мыйым польский националистшамыч кырен пытарат.

— Ит лӱд, обижатлаш тыйым она пу, — директор тудын кидшым пенгыдын кормыштен.

Эрлашыжым Кирилейса 68 тӱжем папиросым упаковатлен. Цех гыч лекмыже годым, Иринам ала кӧ игылташ тыршен. Но заводыш шукерте огыл толшо самырык пашазе-шамыч тудын ӱмбакше кӧранен ончeныт. Тудын нерген газетышке возеныт. Вашке Ирина комсомолышко йодмашым пуэн — тудо полышым йодын.

Тудын почеш Ирина Партыка, пашазе ӱдрамаш Виньска да молат нормым утыж дене темаш тӱнгалыныт. Молодежь кугу йосылык дене стахановский норма-шамыч деке корным почын. Йошкар Армийын толмыжо марте пашадыме улшо, самырык ургызо Анастасия Матвийкив тамакым упаковатлыме цехышке пурен. Норма сменыште 100 килограмм улмаш. Шонен моштышо да чулым ӱдыр икмыняр кече гычак 105 килограммым упаковатлаш тӱнгалын. Цехын тошто администрацийже тудлан ӱшанен огыл. Терга тӱнгалыныт. Тунам ӱдыр 130 килограммым упаковатлен. Матвийкивын шолып аралышыже уло, манын возымо шояк кагаз завод директор деке пурен. Ӱдыр вес пашашке колташ йодын. Картонный цехыште тудо нормым кок гана, а машинный цехыште — ныл гана темен. Мутланымашамыч шыпланышт. Даже тушман - шамычланат раш лие: фабрикыште у самырык вий лектын, тудо шке почешыже ынде калыкым нангая.

Телым фабрикыште кугу событий-шамыч лийыч. Чыла цехлаштат руководствышко самырык стахановецшамыч выдвигатленыт. Фабрикын первый стахановкаже, коло ияш комсомолка Ирина Кирилейса упаковочный цехын начальникше лие; пашазе Ирина Партыка технический контрольын заведующийжылан выдвигатлалтын; тамакым ойыркалыше Текля Казачишина — набивно - табачный цехын начальниклан; учетчик-комсомолец Роман Михайлив— сырье отдел начальниклан; самырык электромонтер, поляк Иосиф Деркач— электроцех начальниклан выдвигатлалтын. Нунын полшымышт дене фабрика областьыште промышленный предприятий - шамыч коклаште ончыко лекте. Социалистический соревнований ден ударничество утыр чот ылыжеш. Нормым 140 процент деч шагал огыл темат.

Шукерте огыл фабрика директор Лебедь йолташын кабинетышкыже пашазе, комсомолец-шамыч чумыргышт. Дирекций идалыкаш отчетым ямдылен. Кунар шуко тиде ийыште ыштална! Сводкын кӱкшӧ цифрже-шамыч вошт фабрикысе пашазе коллективын кугу, творческий ылышыже койын. Самырык пашазе-шамычын пӱсӧ ушышт дене возымо отчетат тидым раш ончыкта: Йошкар Армий толмешке фабрикыште 312 пашазе улмаш, а кызыт 963 енг. Нунын коклаште стахановец - шамыч лийын кертын огытыл. Кызыт 120 стахановец да 278 ударник. Рационализаторский предложений шамычат лийын огытыл, кызыт 19 предложений пурен. Ожно пашазе - шамычым капка шенгак гына выдвигатленыт, кызыт — 21 енг выдвиженец. Квалификацийым нӧлталашлан взяткым пуэт гын веле тувыктеныт, а кызыт квалификацийым нӧлталашлан 136 енглан 6 группым организоватлыме. Йоча ясле, сад, стадион, клуб, столовой-шамыч лийын огытыл гын, кызыт 2 ясле, столовой, стадион да 1.217 енглан театр. Медицинский полыш оксала гына лийын. Ынде заводской медицинский пункт уло. Тунам пашазе-шамычлан курортыш путевкым пумо олмеш, нер йымалан мушкылдым ончыктылыныт. Тений каныме пӧртлаште 100 пашазе да санаторийлаште 20 енг канен. Ик пашазе ожно идалыкыште 49.722 папиросым ыштен гын, ынде 61.930 папиросым ышта.

Кастене, кунам фабрикын окналаже раш волгалтаралтыт, первый сменысе молодежь клубыш кая. Клуб пелен хоровой кружокым, духовой оркестрым, драмкружокым организоватлыме.

И. Котенко.

Винники ола,
Львовский область.

Кумышо квартал финпланым темыш

Финансовый агент И.Шестаков йолташын пашам сайын ыштымыжлан кӧра 5 сентябрьлан Кузнецовский сельсовет (Ново-Тор'яльский район) III квартал финансовый планым 100 процентлан темен. Заем дене III кварталыште планым 193 процентлан темыме.

Нылымше квартал финпланымат тӱрыс темашлан Шестаков йолташ обязательствым налын.

П. Яшметов.

Финпланым темышаш верч начар кучедалыт

Кумышо квартал финансовый планым темышаш верч Параньгинский районысо посна сельсовет-шамыч виян кучедалыт. Теве Чевер Юлинский сельсовет (председатель Лобанов йолташ) кумышо квартал финпланым 144 процентлан, Ильпанурский (председатель Малинин йолташ) 116 процентлан, Онучинский— 105 процентлан теменыт. Но район мучко финплан темымаш начар кая, тачысе кечылан 94,7 процентлан веле темын.

Финпланым темашлан чыла возможность улмо ӱмбачат, Тоштояльский сельсовет улыжат 39 процентлан да Манькинерский—48 процентлан гына теменыт.

Ончыкыжым Параньгинский районышто финпланым темымашке кугырак вниманийым ойырыман.

А. Иванов.

Пашам честно ышта

Йошкар-Олинский сельпон Коминский отделенийыштыже продавецлан И. Миронов йолташ ышта. Тудо колхозла еда сатум ужалаш коштеш, покупатель-шамыч деке вежливо относитла. Советский торговлын пенгыде принципше верч тырша. Миронов йолташ товарооборот планым кажне кварталыште тема. Кумышо кварталыште 48 тӱжем тенгеашым ужалаш кӱлеш ыле гын, тудо август тылзыштак 22,5 тӱжем тенгеашым ужален.

Н. Янсонов.

Моло колхозланат почеш кодман огыл

ВКП(б) ЦК июльский пленумын государствылан киндe сдатлыме нерген пунчалже шурным сай качестваным кӱчык жапыште сдатлаш требоватла. Тиде пунчалым кажне колхоз кече еда ылышыш пуртен шогышаш. Государствылан кинде сдатлымаш—тиде пешак кугу паша.

Йошкар-Олинский районышто посна колхоз-шамыч чыла культур денат шурно сдатлышаш планым теменыт. Теве Мало - Шаплатский сельсоветысе „Большевик“ колхозын 10 сентябрьлан 8 центнерат 3 килограмм ссуда гына сдатлышаш кодын. „Павловский“, „Изи Какшан“, „Красный труженик“ да „2-ая Пятилетка“ колхозшамычат государствылан шурно сдатлымаште ончылно улыт, тиде кечылаште план почеш тӱрыс темат.

Моло колхоз - шамычланат ончыл колхоз-шамыч деч почеш кодман огыл.

П. Логинов.

Суд зал гыч

Марышев Иван Филиппович (Куженерский районысо Пайгиш ял гыч) тений 8 сентябрьыште Куженерский сельпон столовойжо гыч ик кочмо вилкам шолыштын. Тудо СССР Верховный Совет Президиумын 1940 ий 10 августышто лукмо Указше почеш мут кучаш шогалталтын. Тиде кечылаште Куженерский калык суд Марышевын пашажым ончен лектын да тыгыде шолыштмашлан тудым ик ийлан тюрьмаш петыраш судитлен.

Погодин.

Физкультурный хроника

Йошкар-Оласе спортивный общество - шамычын 14—15 сентябрьыште кенеж спортивный сезоным петырыме лӱмеш легкий атлетика дене соревнований эртаралтеш.

Тенгече „Медик“ стадионеш 17 шагатат 30 минутышто соревнований тӱналын. Тенгечсе соревнований 100—1500 метр торашке пӧр'енг-шамычын куржмаш, ӱдрамаш - шамычын 100—500 метр торашке куржмаш да ядром кышкымаш вид дене эртарыме. Таче пӧр'енг - шамычын 5000 метрыш, ӱдрамаш-шамычын 800 метр торашке куржмашан эстафета дене тӱналеш. Тидын мӧнгӧ кӱкшытышкӧ да кужытыш тӧрштымаш, гранатым, дискым кышкымаш лиеш.

Тачак шыжымсе футбольный розыгрыш тӱнгалеш. Розыгрыште оласе футбольный команда-шамыч участвоватлат.

Отв. редакторын заместительже—*В. М. БОРИСОВ.*

Э1064. АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Пограничная, дом № 45. № телефона 1—36. 1-ая типография Маргосиздата.